

täcktes tillåta oss vid den förnyade utarrenderingen af kronodomänen få af staten direkt mot en kontant afgift arrendera våra torp eller, därest detta icke kan medgifvas oss, att få friköpa torpen. Den förstnämnda utvägen vore för oss den mest välkomna, då vi därigenom sluppe skuldsätta oss och ändock vunne en i jämförelse med vår nuvarande ställning mer betryggad tillvaro å torpen.

Den invändning, som möjligen skulle kunna göras emot denna vår hemställan, nämligen att torparne äro behöfliga såsom arbetskraft för kronodomänens innehafvare, torde sakna all betydelse beträffande dem, hvilka redan nu erlagga kontanta arrenden för sina torp.

Hyad angår oss öfriga torde arbetskraften icke genom att vi erhålla en mera själfständig ställning gå förlorad för domänens innehafvare, och för öfrigt torde väl tidpunkten för en omläggning af hela torparet systemet, som enligt vårt förmenande icke kan länge upprätthållas, numera redan vara inne.

I stället för att på en enda hand sammanhålla hela denna stora kronodomän om ett tusentals tunnland odlad jord, skulle det enligt vårt förmenande vara till större båtnad och lycka för ett flertal människor, om domänen delades i mindre egendomar och utarrenderades på flera händer, då ju förökandet af den jordbrukande befolkningen måste vara till största lycka för vårt land.

De flesta af oss hafva ju, mänskligt att döma, snart nått lifvets gräns, men ett tillmötesgående af vår ödmjuka hemställan skulle ju måhända kunna bevara och bibehålla de gamla hemmen i våra barns händer i stället för att dessa nu genom för handen varande förhållanden så småningom drifvas från hus och hem.

Gudhem den 4 januari 1912.

Underdånigst

Nr 66.

Af herr Kronlund, om skrifvelse till Konigl. Maj:t i fråga om åtgärder för vinnande af större öfverskådlichkeit angående de verkliga inkomsterna från statens jordbruksdomäner m. m.

Statens utarrenderade jordbruksdomäner representera ett stort värde. De uppskattades år 1909 till 60,557,000 kronor; i arrendeavgift för dessa ingingo till statsverket samma år i netto 1,847,000 kronor, utgörande sålunda endast omkring tre procent å kapitalvärdet. Dessa arrendeavgifter torde emellertid utgöra en otillförlitlig mätare af statens inkomster från dessa domäner.

Till byggnadernas underhåll å domänerna samt till nybyggnader, vedbrand åt arrendatorerna och underlydande äfvensom till gårdsel och dylikt erfordras betydande kvantiteter virke, som, därest tillgång finnes, hämtas ur domänerna underlydande kronoskogar. Värdet af detta virke debiteras aldrig, såvidt jag har mig bekant, respektive domäners konto. Betydande kostnader drabba dessutom statsverket för utgörande af nybyggnadsskyldigheten; dessa kostnader fyllas understundom genom direkta anslag men vanligen genom afdrag å arrendeafgifterna; arrendatorn får i allmänhet utföra nybyggnadsarbetet själf.

För dessa utgifter torde icke förefinnas något särskildt fortlöpande konto för hvarje domän, utan dessa torde väl därför i stort sedt endast komma till synes i totalinkomsternas minskning för samtliga domäner och i allt fall icke på ett sätt, som visar hvarje särskild domäns verkliga ekonomiska utbyte.

En allmän sträfvan gör sig emellertid gällande i statens affärsdrifvande verk — och ett sådant måste ju domänstyrelsen i viss grad anses vara — att i förvaltningen genomföra själfkostnadsprincipen, och tillämpad på jordbruksdomänerna skulle denna princip innebära att hvarje domän skulle bära sina egna kostnader.

Genom att betrakta hvarje sådan domän som ett företag för sig, hvars alla inkomster och utgifter särskildt bokfördes, skulle man få en öfversikt öfver hvarje domäns verkliga ekonomiska utbyte. Det lär nog kunna antagas att en sådan detaljerad och öfverskådlig inblick öfver de olika domänernas antagligen ganska växlande inkomster skulle kunna medföra andra och bättre sätt för handhafvandet och användningen af dessa domäner.

I afseende på förvaltningen af statens jordbruksdomäner kan redan nu pekås på ett och annat, som icke vittnar om ett ändamålsenligt tillvaratagande af statens rätt. Så till exempel förekommer ju ofta att ett kronoarrende under löpande arrendetid blir föremål för öfverlåtelse en eller flere gånger. För hvarje gång ett arrende sålunda öfverlättes får tillträdaren vanligen betala en större eller mindre summa till afträdaren; och som kronoarrendena äro rätt eftersökta på många orter, kunna dessa arrendeöfverlåtelser ibland inbringa betydliga belopp i afträden. Dessa belopp äro egentligen en ökning i arrendeafgiften, men denna ökning kommer icke såsom tillbörligt vore staten till godo utan den enskilda spekulationen.

En ändring därutinnan torde kunna åstadkommas genom att icke såsom nu är fallet göra dessa öfverlåtelser beroende på enskild öfverens-

kommelse utan låta vederbörande domänförvaltning utbjuda arrendet i vanlig ordning, men på arrendeinnehafvarens risk och ansvar.

Måhända skulle man jämväl i en förändrad och förbättrad bokföring i nu angifna afseenden kunna finna en sporre för vederbörande domänförvaltning till ett kraftigare initiativ i hithörande frågor samt en mera ekonomisk och praktisk förvaltning af statens jordbruksdomäner. Slutligen finge man en tillförlitligare beräkning af inkomsterna från statens skogar, då ju för närvarande, såsom förut framhållits, en betydande del af deras afkastning åtgår till jordbruksdomänerna, men aldrig godtgöres statskogarne såsom en inkomst.

På grund af hvad jag sålunda anfört får jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täckes låta vidtaga sådana åtgärder, att vid förvaltningen af statens jordbruksdomäner större öfverskådlighet och tillförlitligare kännedom måtte vinnas angående de verkliga inkomsterna af dess domäner samt att, därest dessa åtgärder skulle därtill gifva anledning, Kungl. Maj:t jämväl måtte taga i öfvervägande sådana förändringar i förvaltningen och handhafvandet af dessa domäner, som bättre än hittills kunna tillgodose statens intressen.

Stockholm den 17 januari 1912.

G. Kronlund.